

STEPENICE

franja petrinović

Stoji u hodniku četvrtog sprata, nalonjen na ogradu stepenica, pogleda utorog u sunovratnu, zjapec preteću prazninu pod sobom, mirno pušeći. Na trenutke rasejanim pogledom isprati pad pepele u dubinu i retke prolaznike na stepenicama.

Stoji!

Vidi svoje telo gde leži na hladnim, mramornim stepenicama, prekinuto u pokretu, ugaslih očiju, čudnovato izvijeno, obučeno u poluprljavo odelo, po ivicama iskrzano i zamašeno, klasičnog konfekcijskog kroja i neodređene boje. Bila je to kobna granica privida koju je jednim očajničkim skokom uspeo da premosti, da se nađe s druge strane, čist i lak, razrešen ovozemaljskih muka, istrgnut iz matice postojanja, van životnog koloseka. Tela koje će za trenutak postati neizbežna i nezaobilazna meta pogleda slučajnih prolaznika, mirnih građana, stanovnika zgrade, i čije će raširene oči, željne svakodnevne senzacije, otkrivati svaki pogrešan detalj, svaku nemarnost, nehat, nepažnju ispoljenu prilikom oblačenja. Vidi uzbudenu gomilu koja žagori, grakće, cvrkucće, nestajući da sluša ostale, čas prije toga zaokupljenu sopstvenim problemima, začarujuču neraskidivom paučinom poganih i drskih ogovaranja, usko delikatnih, problematičnih i sitnosopstveničkih. Sada je pronašla dugo žuđenu i čekanu priliku da se ispučava i prazni na telo koje leži na stepenicama, da uverava okolinu o videnju tog kobnog ada koji je nalikovao na let smeće ptice, da ubeduje, preteći s dozom isključivosti, životne saputnike o telu koje je pre nego što će dodirnuti tlo nekoliko dugih sekundi lebdelo zrakom i kolebalo se pri dodiru s hladnim tлом. Radala se izvanredna prilika da se za sledeću

nedelju dana, praznu događajima, bez značajnih fudbalskih utakmica, osuđenu na stare izdande tračeve, nametne temu razgovora prepuna tajanstvenosti i mistike, nemoćnog isčekivanja razrešenja koje neće tako brzo uslediti. Skupljali su se oko njegovog sopstvenog tela kao da poseduju pravno-imovinsku osnovu, kao da je to njihovo sopstveno telo, uvelo i istrošeno, kao da su nepristrasni anatomi koji će ga za koji trenutak secirati, rastvoriti, razložiti, izložiti svaki delić tela sopstvenom preciznom pogledu u želji saznavanja i što boljeg upoznavanja. Gledaju njegovo lice, iskrivljeno u trenutku udara, stvarači gomile zaključaka koji se graniče s ludošću, ne bez primesa lucidnosti i natprosečnosti:

- lice bez maske,
- otvoreno i nepouzdano,
- iskeženo samrtnički,
- učaureno u sopstvene patnje,
- zaraslo gustim dlakama višenedeljnog nebrijanja,
- prevratički smelo,
- lice haosmeaha,
- bezizražajno,
- ostvetnički nacereno,
- lice duhovne prosvećenosti,
- produhovljeno,
- duhovsko,
- svetotkrivajuće,
- gregoripekovsko
- lice filmske dive, WC-heroine,
- samrtnički bledo,
- patničkiisupljeničko.

Bestelesne igre koje traju punim intenzitetom i nesmanjenom snagom već čitav sat, gde sve počinje raspletom (s parolom: Na početku beba je kraj!), poput ružnih i ubitačnih slika epskog pozorišta, vrhunská predstava gde zaplet i moguće peripetije stvara sama publika na licu mesta, ovenčana slavom tipiziranosti i banalnosti, neinventivna, nekreativna, stvarajući iz predstave u predstavu uvek iste mogućnosti:

- jad i patnja,
- očaj,
- smrtna bolest,
- neverstvo žene,
- polna nemoć,
- gubitak imovine,
- ludilo,
- porodična nesreća,
- nerazumevanje okoline,
- razočaranje u život,

dajući godinama glavnem glumcu vrhunske predstave iste bezizlazno glupe osobine koje će ga pratiti poput prokletstva, zlog udesa, zle kobi; osobine koje se ponavljaju bez obzira na okolnosti pod kojima se predstava odigrala:

- jadnik,
- nesrećnik,
- očajnik,
- bolesnik,
- ludak,
- siromah,
- patnik,
- stradalnik,

i sve tako u nedogled, i sve tako u nedohvat, i u beskonačnost, i u nebrojivost, i u.....

Dozlabogaočajni statisti klimaju glavama u raznovrsnim pravcima, razmahujući rukama, uždušući, čudeći se i sablaznjujući loše glume utisak saosećanja, ne uspevajući da prikriju jetku radost što se oni ne nalaze na mestu glavnog aktera događaja. Ne postoji ništa što bi moglo spasiti i isčupati, poput moćne i nevidljive ruke, dosadnu i beskorisnu, drkatorsku predstavu iz klišteirane učmalosti, podići je na viši nivo, povratiti joj čistu, ni čim uprljansijaj, koji joj je i te kako potreban i neizbežan. Nikada se neće pojaviti lice, nadnaravno i božansko, koje bi je moglo spa-

siti, isčupati je iz dubokog gliba očaja, otkriti nekanonizirane puteve i netipizirane momente.

Opeče ga do bola dopušena cigareta i on je mahinalno i bez osećaja ispušti u dubinu, prateći njen vrtoglavi pad i čuvi kako je tih lupila o stepenice kotrljujući se lagano i gotovo nečujno. Sa strahom se odmaknu od rasklimatane ograde pribivši se uza zid široko otvorenih očiju.²

Ludački balansirati na skliskoj ivici opasne provalje, sunovratiti se jednim potezom i bezglasno lupnuti o ispran i počišćen stepenik koji još nije umazan blatom prolaznika, ne razmišljajući mnogo i ne plašeći se bilo kakvih posledica. Završiti s ogavnom farsom besmislenog života, odbaciti sve dosadašnje iluzije, varke i obmane, prekinuti s dosadašnjim nešvatanjem, nerazumevanjem i odmoriti se od svih besmislenih napada koji su se nagomilali u poslednje vreme. Dostići nekakav svoj vrhunac, biti:

- nedogledno neshvaćena veličina kojoj ne postoji kraj i koja je bezgranično daleka, nedostizna i praktično van svega i van svih stvari;
- neuvhvatljivo tajanstveni predmet koji bezbržno kruži unakolo čineći dobročinstva, sjajno se zabavljajući i ne mareći za optužbe i podlosti koje su skloni vezivati za njegovo ime;
- uljuljkano zavarana ličnost da svugde vlada sreća, da ne postoji bol i da ga nije moguće naneti, verujući da je život beskrajno lep i raznolik u svojim mogućnostima;
- samo svoj, sebi svojstven u svim poступcima i radnjama, ne skrivajući svoju pravu fisionomiju i ličnost, ne živeći život drugog;
- biti nepostojeći i beskrajno sretan.

Prekinuti sve obzire prema postojećim obavezama, raskinuti sve što čvrstim opnama veže za život.

Ponovo se približi ogradi, hrabro i bez straha, i zagledan u dubinu, na ivici vrtoglavice, mirno zapali cigaretu već dogorelim palidrvcem. Prišećajući se, užurbano izvadi olovak i dugo vreme posveti pisajući na komadićima papira koji su se slučajno našli po džepovima.³

Kome se u takvim crnim, bolnim časovima isplakati na ramenu, kome dozvoliti da pokupi, crvenom i topлом maramicom, vrele suze očaja, pred koga prosuti svoje jade i duhovne patnje? Pred koga? Kome? Kome dozvoliti da bude poverenik tajne, pritisnut teretom tuđeg života, ključar teških tegoba i očaja? Kome? Gde je taj čvrsti, žilavi, sigurni životni oslonac, kameni gromadni stub koji nikada neće pući i pasti, drvo na vetrometini, ogoljeno i suvo; usamljeni jahač protiv razbeselog vetra, čovek koji neće pokleknuti, sam protiv rulje, životna potpora, gde je?

Kome izjadati svoje jade, olakšati svoju muku, rasteretiti se nemilog tereta, očajnički prosuti bujicu reći koja ga neće zatrpati i poplaviti, koji će razumeti svaku i najnedosledniju misao, svu zbrkanost očajničke duše, sav teret života, staviti se u položaj očajnika izgubljenog za sva vremena, samoubice, prokletnika i prognanog, plaćnog i neutešnog?

Kome ostaviti sve što poseduješ, sve najvređnije, najnedeljivije delove samog sebe, iskonski vredne stvari zakopane na dnu najmraćnijih kutaka; kako naći najnepohlepnejeg, najplemenitijeg posednika stvani koji će ih znati čuvati i prenosi vekovima do uništenja, nezadovoljnika i istraživača, vernika i beskrajno srećnog čoveka?

Kome, s beskrajnom sigurnošću, čvrstom verom i pouzdanosti, bez žaljenja i kajanja, zauvek ostaviti:

- gomilu lažnih, blistavih, lažnosvetlých, samodopadljivih, bleskavih obe-

čanja, koje je godinama neracionalno, neobuzdano, bez potrebe i razloga, rasipao unaokolo, sretan što ih nikada neće morati ispunjavati i ostvarivati da bi potvrdio sebe kao korisnog stvora od velike važnosti i sveopštег značaja,

- prazninu duše izazvanu sunovratima života, kolebljivošću životne sreće i nesreće (ili još većom sigurnošću i postojanošću ove druge, koja je bila istrajna i uporna), neizvesnošću sigurnog; koja mu je većiti pratilac, neumorni saputnik i saputnik, kuda god polazio, bilo gde se obreo, i bilo šta tražio,
- nepreživljene i nedozivljene trenutke radosti za kojima žudi još od mlađačkih dana, od prvih koraka bosih nogu po vrelom, do bola užarenom asfaltu; koji su pratili njegov rast i životno stasanje, ali ostali zauvek nedodirnuti, željne, sanjani u spravim, crnogudim, mračnim noćima kada se umorno telo znoji pod čebetom, do vrha nabijeno razuzdanim željama,
- inventar nesuvishlih i rastrzanih misli koje je godinama pokušavao sakupljati da bi nemoćno digao ruke od zludna posla, koje su doprinosile većnom haosu njegove vrele, večno mlađačke glave i ludačkoj nesredenosti sopstvenog života; bez nade, trunke svetla u mračnom, neprozirnom prostoru, da ikada mogu biti sređene,
- sivilo i monotoniju jednog, po mnogo čemu promašenog života, koji se godinama odvijao po utvrđenim pravilima, bez trunke samoinicijative i kreativnosti, dozloboga ukalupljen; gde je on na likovao paradnom konju koji kaska svečano okičenim ulicama, sajamskom proizvodu, koji se izlaže sva ke godine znatiželjnim ocima,
- autsajderski položaj u životu koji je postajao sve nepodnošljiviji, nalik nepotrebnom predmetu, šutiranom iz ugla u ugao, zabacivanom, po kojem se godinama taloži prašina i smrad ustajalosti i žabokrećine, da bi na kraju bio potpuno i zanavek odbaćen,
- mračne slutnje,
- varljive nadre,
- puteve bezizlaza,
- i tome slično,
- jeftino i lično,
- i tome slično.

Pljučnu oprezno u dubinu mračnog otvora, prateći let ispljuvka koji se razbi i rasprsnu na sićušne delove koji su nekada, pre strelovitog pada, sačinjavali celinu.⁴

Cas pre toga bejaše sretan. Neponovljivo i neiskazano. Sve dok nije zastao, zatечен i obezglavljen, zagledan u mračni i zloslutni otvor stepenica koje halapljivo gutaju svoje nevinje žrtve što ne uspevaju pojmiti fatalni čas; bez griže savesti, bez zapitivanja, dilema, kolebanja, nepogrešivom tačnošću i milimetarskom preciznošću, neprepoznatljive i uvek ubilački raspolažene, skupljene na kraju u tačku nestajanja. Te proklete onespokojavajuće, užasavajuće, preteće stepenice, bez:

- boje,
- mirisa,
- ukusa,

prve su i valjda jedine takve vrste; koje nije do sada uspeo da sretne u životu. Inače je lako, rafiniranom tehnikom, izvesnom rutiniranošću, sa znanjem iskusnog majstora i poznavaca, uspevao da ih razvrstava, nepogrešivom tačnošću, s malim procentom grešaka i promašaja; pogadajući pripadnost na osnovu nekoliko primarnih osobina, stvorivši ličnu klasifikaciju koja je sadržavala tri klasifikacijske grupe:

- a) koloritne,
- b) mirisne,
- c) ukusne (poput kau-gume),

čime je bio potpuno zadovoljan.

A ove:

- tihe,
- polusvetle,
- bezlične,
- ne smre,
- ne mirišu,
- prokleti prosek,
- izazivajuće,

fatalni su predznak i opomena da se bližio kraj života. Čas pre toga, zavarana i omamljena, pevao je:

Idi,
al' opet dodí,
povrati meecee....
.....

dok je ulazio u zgradu, bahato otvarajući vrata.

Mora nedvosmisleno priznati:

- bio je udaren čvrstim udarcem iznenadenja,
- oboren na tlo smelim zahvatom (pomoćno podlim i neočekivanim),
- zaognut plasti straha,
- nateran da očajnički raširi zenice,
- spremjan da zaplače.

Je li suočen s prazninom nepostojećeg, sa slutnjom, opsonem i varkom lažljivog i obmanjivačkog postojanja? Oseti prazninu, jednu strahovitu crnu rupu bezizlazu koja se ugnjezdila negde na skrovito mesto, odakle je nemoguće odagnati. Proganja ga i poput neodoljivog i užasnog smrada je prisutan tremutak racionalne svesti: da sada može izaći i lutati praznim i pustim ulicama, s jednog na drugi kraj, tražeći izbledele trenutke radosti i prolivati suze nad krhotinama kratkotrajne sreće izgubljenih časova, nepoznavanja i nesaznavanja okrutnosti prolaznosti. Može uralati, vrištati, derati se, lomiti sve predmete oko sebe, plakati s osećanjem krvic zbog kukavičluka, predavanja i slabosti, niko, baš niko, neće čuti, neće obratiti pažnju, saosećajno kljumnuti glavom, dodati maramicu, shvatiti crne ponore, pokušati pregaziti duboku provaliju odvojenosti od sveta realnosti.

Izlazi iz zgrade, hoda laganim klecavim korakom, pribija se uz hladne, vlažne (ipak čvrste) zidove, ide od kuće do kuće, izbegava mesta kojih se plaši.

Strah.

Peva glasno da bi ga odagnao, više, doziva, kuka. Strah je i dalje prisutan. Strah i sramača koji teraju na prekid života.⁵

BELEŠKE: (Iako, gotovo uvek, ne uspevaju da postignu cilj koji im je namenjen, trenutno su nezamenljivo potrebne. Praktična namena im se sastoji u demistifikaciji nekih upotrebljenih reči i zameni za vezivno tkivo priče.)

1 Ko stoji?

On.

Ko je on?

Izgubljenosatrtri čovek zagledan u dubinu i izazovnost stepenica.

Zašto je izgubljen?

Splet okolnosti, čudnovat i neobjašnjiv.

Ko ga je uvukao u splet okolnosti?

Zivot.

2 Cigaretu je verovatno bila lošeg kvaliteta, tzv. smrda.

3 Ne zna se što je pisao. Možda oporuku?

4 Mora mu se oprostiti, pošto je, gotovo sigurno, utvrđeno da su mu bila strana gotovo sva izdanja Bon — tona (pa i ilustrirana).

5 Živeo je još dugo, dugo, dugo godina; sretno i zadovoljno.

kupanje

radoslav milenković

1.

zašto si napet dok posramljen ležiš na ledima, nag, obuzet mislima o smrti o svemu što te određuje kao ličnost u (njovim) okolnostima. opusti se. kupaju te sada. uskoro će te odenući u novo ruho. topla voda skuplja se po tvojim prsim. topla voda prija tvojoj majci koja te mrtvog kupa (ne smeš joj se) i pomoćno se stidi mrkih dlačica na tvojoj zategnutoj koži. osunčanoj. ništa te ne žulja. čudna je praznina odjednom nastala u lobanji. to NIŠTA umesto sna. (nemaš više snova) i jave. NIŠTA te tetosi i čitavog (ob)uzima dok svi misle da si ih napustio i otišao neznanu kud u poznatom pravcu. na drugi svet. uzalud osluškuješ nerazgovetni mrmor sobe u kojoj su se okupili svi koje znaš. njihov svet ne postoji (videćeš već to) i nećeš dokučiti šta znaće izrazi njihovih lica. ništa nećeš shvatiti. ništa nećeš shvatiti.

2.

odsesti u motelu pokraj magistrale bez tople vode preseđeti čitavu noć nad hartijom ili u vozu nadati se bilo čemu kresati šibicu u zabitim krajevima udisati svež vazduh pregaziti reku rskati led zdravim očnjacima osetiti bol — sve to ne možeš više. tvoj put je drugi put. ne diši. isključi diafragmu. zaboravi na poslednji trzaj. to je bilo i prošlo. mrtv si ali ne pridaj tome istorijski značaj jer »sve teče« ali se ništa ne menja. svoje bližnje ledeno osmotri i poslaži ih u sećanju kamen na kamen. svi oni znaju kako ti je ali ti ne mogu pomoći. voleli su te koliko-toliko ali njihovo je njihovo. tvoje je tvoje.

4.

o čemu si govorio juče. prekjucje. pre hiljadu i hiljadu godina dok svetina se komešala na trgu i u susednoj sobi. gutljaj po gutljaj ispijao si bezbojni tečnost. vodu. krv. vino. i hleb dok kršio si zarivajući nokte duboko u zemljinu koru prodirući do središta skorelog tkiva života. do sluzi smrti. o čemu si govorio. perje ledeno pod žarkom zvezdom ili napoj za svinje. šta si bio. u plavičastom ampir-krevetu u muzeju dok snevaš kojim stazama hodiš. koga želiš kraj uzglavlja. i tvrdo srce dok ti se steže u grlu od studeni koju knjigu čitaš. šta će se dogoditi. sve to više nije važno. našminkaj lice i ne budi brzplet. sutra je novi dan.